

Slovenski List.

Neodvisno slovensko krščanskosocijalno glasilo.

Štev. 19.

V Ljubljani, v soboto 13. maja 1899.

Letnik IV.

„Slovenski List“ izhaja v sobotah dopoldne. — Naročnina je za vse leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold. Vsaka številka stane 7 novč. — Dopisi pošiljajo se uredništvu „Slov. Lista“ — Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo; rokopisi se ne vračajo. — Naročnina, reklamacije in oznanila se pošiljajo upravištvu „Slov. Lista“. Uredništvo in upravištvost sta v Ljubljani, Gradliške šte. 15. Uradne ure od 9—12 ure d.p. in od 2—4 pop. — Oznanila se računajo po navadni ceni.

Vabilo

k

vseslovenskemu shodu kršč.-soc. delavcev

v Ljubljani, dne 28. maja l. 1899.

Tovariši, prijatelji krščansko-socijalne organizacije! Že lani smo hoteli pokazati na sijajen način svojo neomejeno in neomajano udanost do našega presvetlega cesarja Franca Jožefa I. o njegovi petdesetletnici vladarstva. Toda eden izmed privržencev tiste rdeče internacionale, zoper katero se borimo tudi mi, nam je zlobno preprečil prelepo slavnost.

Toda mi ne odnehamo! Lani nis no mogli, zato hočemo pa letos pokazati dné 28. maja svojemu premilemu vladarju, varuhu delavskih stanov, svojo otroško ljubezen in vdanost.

Delavski stanovi so v naših deželah silno zaostali v napredku. Čas je, da se ganemo: pri shodu se hočemo resno pogovoriti in določiti, kako naj se vredi znanprej skupna organizacija vseh slovenskih krščansko socijalnih delavcev v obrambo in dosego naših pravic.

Binkoštni prazniki so prazniki ustanovitve sv. katoliške cerkve; nedeljo potem pa bodi praznik ustanovitve zveze vseh slovenskih krščansko-socijalnih delavcev.

V javnem življenju naše države še vedno vladajo mnoga pogubna načela. Dokler ne izginejo zadnji sledovi teh načel iz javnega življenja, ubogi delavski stanovi ne bodo gledali boljših, srečnejših dnij.

Na shodu dné 28. maja se bodemo organizovali vsi slovenski krščansko-socijalni delavci v odločivni boj zoper vsa pogubna načela. Skupno hočemo bojevati ta boj na celi črti.

Dokler ne zmagamo, tudi ne odnehamo! Ta dan se bode blagoslovila tudi naša zastava. Ta nas bo znanprej vodila v boj za načela krščanske ljubezni in krščanske pravičnosti.

S tem vas, dragi tovariši, in vse cenjene prijatelje slovenske krščansko-socijalne organizacije vabimo k shodu. Pridite! Z Bogom na delo za krščansko ljudstvo!

V Ljubljani, dné 7. maja 1899.

Pripravljavni odbor

za prvi vseslovenski shod kršč.-soc. delavcev v Ljubljani.

Obmejni Slovenci in škandal v kranjskem deželnem zboru.

„Obmejnimi Slovincem“ — tako piše zadnji „Slovenski Gospodar“ — „je začela siliti voda v usta. Tako slab in obupen kakor danes je bil njih položaj le malokdaj. Isterski, tržaški in goriški slovenski poslanci so obrnili hrbet deželnim zborom, ker jih tamkaj laški poslanci in fakini le zasmehujejo in razžaljujejo. A vlada mirno trpi te razmere. Posiance še bi morda branila, a laških fakinov ne bi rada razžalila. V štajarskem in koroškem deželnem zboru se Slovincem ne godi nič boljše. Kadarkoli se zavzamejo za koristi svojih volilcev, morajo slišati žaljive besede in prenašati prezirljivo ravnanje. Vender še vztrajajo v zborih in se zatajujejo. A tudi njim ne priskoči vlada s svojim uplivom na pomoč. Kaj nam je storiti?“

Začela je tedaj siliti voda v usta bratom našim, potaplja se! Kdor ima še količkaj človeškega čuta, se usmili nesrečneža in stori, kolikor je v njegovi moči, da ga reši. Husitske

narave mora biti človek, ako vidi, da se mu potaplja brat, pa ga rešiti noče in še onega začne psovati, ki mu želi pomagati. Najbolj surovi framason ne pita usmiljenega brata, v trenutku, ko ta streže umirajočemu članu njegove družine, s klerikalcem.

Drugače je bilo dne 10. t. m. v kranjskem deželnem zboru, v edinem zboru, kjer imajo Slovenci večino. „Narodna“ stranka je napravila v veliko pohujšanje Slovencev najžalostnejši škandal, ki bode prebitko zadel v srce vse obmejne rodoljube. Pokazal se je sad kranjskega razpora v vsi svoji gnjusobi. Poražen je bil zopet „klerikalni zmaj“ s pomočjo Nemcev, poražena pa tudi zadnja nada obmejnih Slovencev, ki milo prosijo pomoči iz središča. Kaj je bilo tedaj?

Poslanec Kalan je predlagal, da naj se društvu „Naša straža“ dovoli namesto 100 gld., kakor je predlagal finančni odsek, podpore 1000 gld. Proti temu predlogu se je oglasil tisti dr. Tavčar, ki je malo prej priporočal za nemško gledališče podpore 6000 gld. Odrekel je podporo Slovincem, češ, da je „Naša straža“ klerikalna, ne pa liberalna, in da jo izrabljajo klerikalci. V izvrstnem govoru se je poslanec dr. Majaron potegnil za „Našo stražo“, rekoč, da naj se ne govori o klerikalizmu ali liberalizmu, kadar se gre za narodno brambo obmejnih Slovencev. „Naša straža“ tudi ni niti klerikalna niti liberalna, ker sta v njej zastopani obe stranki, ampak je le nesrečnim Slovincem potreben branik. Sicer bi pa klerikalci v odboru radi odstopili mesto dr. Tavčarju. A dobri dr. Majaron, ki ima še nekoliko srca, jo je skupil. Najprej ga je ozmerjal dr. Tavčar, očitajoč mu, da ni ne krop ne voda, in grozeč mu, da bo že videl kaj bo dosegel, ako tem potom išče svojo (!) srečo. Priznal je dr. Tavčar, da je

Pismo iz Črne gore.

II.

Podgorica, početkom maja 1899.

Koncem svečana t. l. je slavila skalnata Črna gora dvajsetletnico priklopljenja okrožja zetskega. Ponosna Zeta, zibelka Nemanjičev, je pred dvajsetimi leti prijateljski pričakala vojsko Črnogorcev, s katerimi je potem lepo in složno delovala na polju napredka. In kakšna razlika mej Zeto nekdanjo in sedanjo?! Najbolj se to opaža po glavnem mestu njenem, po Podgorici, po največjem mestu Črne gore. Podgorica ima preko 7000 prebivalcev, katerih glavni posel je trgovina. Nisem se čudil, da so tu v prvi vrsti trgovci Arbanasi in Turki, kajti njih žilavost in podjetnost sem občudoval že drugod. No, i Črnogorci-Srbi se po malem že poprijemljejo trgovine, dasi še vedno biva v njihovih srcih vojak. Mislim pa, da se je že, bodisi radi mirnih časov bodisi radi kulture, precej zmanjšal bojaželjni duh. Govoril sem z nekaterimi starimi vojniki o bitkah v letih sedemdesetih. Oko jim je zaplamtelo, prsi se jim vzdignile in videti je bilo, kako so še vedno ponosni na nekdanje uspehe. Mlajši zarod je sicer še vedno korenjaški, ali obliznjen že nekoliko z našo zapadno kulturo. V obče pak moram reči, da i Črna gora ne bo utekla „toku časa“.

V Podgorici cvete posebno trgovina s platnom, volno in ovcami. Izvažajo se največ v

Marselj na Francosko in na otok Malto. Šest ur od Podgorice stoji Nikšić, kjer je jedina pivovarna, iz katere pivo se pije po vsi Črni gori. Bar in Ulcinj sta pri jadranskem morju. Bar je staro mesto, kjer je mej 6000 st. gotovo tri četrtine Mohamedancev. Glavni promet tvori napravljanje in prodaja olja. V okolici Bara raste največ maslin.

Opazil sem pa še nekaj, za Črno goro zelo značilnega. V vsakem mestu, kjerkoli sem bil, na Reki (ob istotako imenovani rečici, ki se izliva v Skadersko blato), v Kološinju, Nikšiću, Podgorici, Cetinjah itd., povsod sem videl tovarne, v katerih se izdeluje ali popravlja orožje. Znano je, da ima vsak Črnogorec dve puški in da vsak nosi revolver vedno seboj. Kadar smo se šli sprehajati v okolico cetinjsko ali tudi le proti Belvederu, odkoder je prekrasen razgled na Skadersko blato, ali k spomeniku kneza Danila, ustanovnika sedanje dinastije — vedno so moji sošetalci streljali, da je gromovito odmevalo po skalnatih gorah, katere veličastno štrlé proti nebesnemu svodu.

Mnogo bi Vam še napisal o Črni gori, ali moje tukajšnje bivanje se približuje koncu. Očrtam naj le na kratko, kako širi Črna gora izobrazbo.

Vsak teden enkrat postreže državna štamparija Črnogorcem z „Glasom Crnogorca“ in prinaša čitateljem novice sveta v srbskem jeziku. Uvodni članki so večinoma prevodi iz ruskih časopisov. „Luča“ je beletristični mesečnik, kate-

rega urejuje profesor Perović. Velja za Črno goro in Avstrijo 2 gld., za ostale zemlje pa 3 gld. Izdaja in zalaga „Lučo“ društvo „Gorski Vijenac“. „Luča“ je precej dober list, prinaša pesni, pripovedke, ocene knjig itd. Baš sedaj se ocenjuje Nikola I. kot pesnik, kar i zaradi tega omenjam, ker se mi ta kritika zdi objektivna. Piše jo urednik Perović. „Prosvjeto“ izdaja ministerstvo prosvete, kateremu stoji na čelu stari Simo Popović. List obravnava šolske in cerkvene stvari.

Šol je na Črni gori prilično mnogo. Na Cetinju je nižja gimnazija in t. zv. duhovsko učilišče, katero pa tvori zajedno z nižjo gimnazijo nekaj srednješolski zavod, nekako gimnazijo z osmimi razredi. Omeniti treba tudi znani „Djevojački institut carice Marije“, v katerem je studije dovršila hčerka g. dr. Jenka iz Ljubljane. Ta gospica je potem napravila strogi vsprejemni izpit in je sedaj redna slušateljica medicine v Petrogradu.

Važna je bila za napredek Črne gore „Zemljedeljska šola“ v Podgorici, o kateri Vam doma napišem nekoliko več, zlasti ker se na Kranjskem mnogo govori o novi poljedelski šoli na Gorenjskem.

Kdor pomisli, kakšno strašilo je bila Črna gora še pred nekoliko leti, ter pretehta samo to, kar sem jaz omenjal, uvidi, da je tu napredek. In pametnega napredka se nam je veseliti povsod, pa i na — Črni gori. —K.—

imel tiste grozne občutke, ko je slišal govoriti dr. Majarona, kakor kadar bere „Slovenski List“, ki priporoča slogo med Slovenci. Še hujše je napadel dr. Majarona poslanec Hribar, ki je baje rekel, da so „računi o njem že sklenjeni“.

Kalanov predlog je bil odklonjen z 21. proti 13. glasom. Podpora „Naši straži“ so snedli Nemci in ž njimi zvezani absolutni narodnjaki. Hribar je sicer pomiloval nesrečne obmejne Slovence, potem je pa na komando dr. Tavčarja pomagal potunkati jih pod vodo, ko je glasoval z Nemci zoper podporo. Po njegovem mnenju bi se moralo društvo preosnovati, da bi postalo liberalno. Pozabil je pa, da so na glavnem zboru vsi navzoči odborniki prav njega skoraj kleče prosili, da naj prevzame načelstvo agitacijskega odseka, a on ni hotel. Poslanec Murnik, ki je tudi ožigosal klerikalce in glasoval z Nemci, je rekel, da je to lasanje kranjskih poslancev komedija. Nam se pa zdi, da je bila to najžalostnejša tragedija, razdejanje na svetem mestu in pričetek konca.

Ko gledamo užaljenega srca v obupa polno dušo obmejnih Slovencev, se ne čudimo nasvetu „Slov. Gospodarja“, ki piše: „Ne zanašajmo se na druge, vzemimo svojo rešitev sami v roke! Toda urno, da ne bo prepozno!“ Da, bratje mili, jasno je kot beli dan, da od kranjskih liberalcev ne pričakujte nobene podpore, če se nočete proglasiti za liberalce in izročiti svoje krščanske duše. Geslo dr. Tavčarja se glasi: „Podpirali ga bomo, če ni kejšen klerikalec.“ Sklenjeni so račun o vas tudi v tem slučaju, če niste „ne krop ne voda“, niti klerikalci niti liberalci. Zapamtite si dobro, kdo je račune sklenil in kdo še dela račune, da bi pomagal umirajočim bratom, — obmejnim slovenskim trpinom.

Izvirni dopisi.

Iz Metlike, dne 11. maja. Gospod Ant. Trček v zadnjem „Slov. Listu“ nekaj popravlja. Mi pa trdimo, kar nam pritrjuje cela Metlika, da je oni revni krojač izgubil službo in prosto stanovanje zato, ker se je vpisal v kmetijsko društvo. Pravite, da ni sposoben. Kdaj so bili v bolnici zadnjič bolniki, katerim je tako slabo stregel, da je zaslužil to kazen? Vsa Metlika ve, kaj je ž njim počenjal čifuta Kentnerja naslednik oni semanji dan, ko je prodajal svoje pošteno blago na trgu. Žandarji, župan — da, vse je moralo poslušati komando g. Skuška, ki ga je brzojavno „meldal“ na okr. glavarstvo. Od tistega časa ta revež ni imel miru, dokler ga niso izbacili. Gospod Trček pravi, da ima oni krojač sina dijaka, da torej ni reven. Res dokaz! Če pridnega dijaka izdržujejo dobrotniki, se ve, potem mora biti oče bogat. Kako je z ono nesrečno penzijo, katero omenja g. Trček, o tem ne govorimo. Da ni oni krojač metliški občan, to ste le zdaj zvedeli, ko se je vpisal v društvo, dasi biva v Metliki že nad 20 let, torej veliko več časa kot Skušek, Govanec e tutti quanti, ki imajo zdaj v našem mestu prvo besedo. Kako otročje smešen je ta argument! Metličani bi morali tedaj tudi hlapce in dekline izvoliti za častne občane, sicer so ob službo v Metliki! Nazadnje pa vprašamo g. Trčka, zakaj je šel raje poslušat dne 6. aprila Lapajnetove neslanosti v „Narodni Dom“, kot pa svojega iskrenega „prijatelja“ Kreka v „Katoliški Dom“.

Iz Gorice, dne 9. maja. Na Primorskem je politika zelo čudna. Slovansko prebivalstvo te pokrajine, ki je za Avstrijo tolike važnosti, je na milost in nemilost izročeno ljutemu, brezobzirnemu sovražniku, ki divja po deleži, da je groza. Če pride osrednja vlada v zagato in potrebuje glasov jugoslovanskega kluba, obljubi kako drobtinco temu zatiranemu slovenskemu ljudstvu ob Adriji; kaže se tudi, da ima resno voljo ukrotiti divje postopanje naših nasprotnikov; toda ko se razide državni zbor in pridejo poslanci zopet domov, doživijo Slovani na jugu presenečenje za presenečenjem.

V Trstu trpi vlada, da zabranjuje večina vstop postavno voljenemu poslancu v mestni zastop in deželni zbor, kar je največji politični škandal, katerega je doživel svet. V Istri je obljubila osrednja vlada Hrvatom c. kr. gimnazijo

v Pazinu, in to slovesno, a sedaj je privolila nasprotnikom, da uganjajo ž njo in hrvaškim ljudstvom burke ter da smejo tam osnovati italijansko realno gimnazijo. Obljuba, da mora se prenesti sedež dež. zbora istrskega v Pulj, je vlada izpolnila tako, da je bajé izjavila, naj večina sklene v tem oziru, kar ji drago, ona (vlada) nima nič proti temu, ako ostane deželni zbor v Poreču.

Pri nas na Goriškem ni desti bolje. Mirno je gledala vlada, da je italijanska drzna manjšina spravila bivšega dež. glavarja grofa Coronina s sedeža deželnega glavarja; a sedaj je posadila na oni stol voditelja nasprotne stranke. Dokler je bil dež. glavar grof Coronini, je bilo težko slovenskim poslancem zahajati v dež. zbor, ker Italijani pod vodstvom dr. Pajerja so zavirali in zabranjevali vsako vspešno delovanje v zbornici; sedaj pa jim je nemogoče, da bi šli v zbornico, kajti Italijani imajo večino in ti kriče na vsa usta, da ne dovole Slovencem nikdar nobenih zahtev, če so te še tako opravičene. Slovenski poslanci so lojalno ponudili Italijanom roko v spravo, naznanili so jim one krivice, katere trpi že davno slovensko prebivalstvo te pokrajine, ter zahtevali, naj se one krivice odstranijo, ako se hoče, da pridejo slovenski poslanci v zbornico.

Na te postulate slovenskih poslancev odgovoril je dež. glavar danes ter odbil v imenu italijanskih poslancev vse do pičice. A ne le to, odgovor je toli perfiden, da ga more izdati le predrzneš, ki si je svest, da se more burke uganjati ne le s slovenskim ljudstvom, ampak s celo avstrijsko državo. Tak odgovor bi bil pač umesten na Goriškem le tedaj, ko bi pripadala naša kronovina že Italiji. In da ne bi bili Slovenci v nikaki zmoti, kaj Italijani nameravajo, trobijo glavarjevi pajdaši po vsem mestu, da ne privolijo Slovencem nikdar njihovih pravic.

V podrobnosti tega govora se danes ne bomo spuščali, saj se bode tako skrbelo za to, da ga naše ljudstvo natanko spozna, in pri tej priliki pridemo lahko na posameznosti tega famoznega glavarjevega odgovora. Danes omenimo le, da se govori v tukajšnjih vladnih krogih, da spravijo Italijani pod streho svoje zahteve s pomočjo virilnega glasu.

Koliko je na tem resnice, bomo kmalu videli. Kakšne bodo posledice tega postopanja, pokaže bodočnost.

Z Vrbe na Koroškem, dne 2. aprila. Koliko biserov ima slovenski del koroške zemlje! Jeden najlepših je pač Vrba, kjer se pričenja jezero, znano vsakemu šolarju po pravljici iz ljudske šole.

Od Vrbe pa tja do Celovca vali jezero svoje valove. Na bregu pa stoji vila pri vili, druga lepša od druge, vse opremljene z razno vrstnimi ugodnostmi, ki morejo služiti bogatinom v olepšavo in zabavo.

Tu stoji prijazna hišica pod gozdom v sencu smrek, tam sredi vrta, v katerem razpenjajo vejevje senčnata drevesa, rastó lepocvetoči grmi. Povsod hité v popje in v cvetje vrtnice, iztočne ovetice in rastline, ki razširjajo prijetno vonjavo, ali vsaj razveseljujejo oko in srce s svojo krasoto. Sredi vrta meče vodomet vodo v zrak, da prše kaplje na vse strani in se bliskajo v solnčnih žarkih kakor dragi kameni. V umetnih ribnikih skačejo postrvi loveč mušice

Nad Vrbo je župnija Dvor, kjer počiva uzorni Lendovšek, ki je iskal zdravlja na prijetnem in prijaznem Malem Strmcu, pa ga, žal, ni našel.

Zares prekrasen kraj je vas Vrba z okolico. In vendar — ali moremo biti zares veseli, če premišljamo, kdo bi moral biti tukaj gospodar in kdo je v resnici? Del slovenske zemlje leži pred nami, in vendar slišiš komaj kakšno slovensko besedo, nikjer ne vidiš nobenega slovenskega napisa, — vse je potujčeno, vse v rokah Nemcev in Židov. Židovski vpliv je tako močan, da so prestavili celo pokopališče, ki je bilo poprej pri cerkvi, daleč proč, ker potomci izvoljenega ljudstva niso mogli poslušati zvonjenja in gledati krščanskega pogreba. Res daleč smo prišli v katoliških deželah! Ko bi imelo slovensko ljudstvo več čuta za svetinji, ki so jih branili pradedje proti vsem sovražnikom, upreti bi se

moralo kakor en mož vsakemu napadu na vero očetov in jezik materni. Res je: tujec ima denar, a žalostna izkušnja nam pa tudi priča, da bi bilo vkljub pomanjkanju kapitala marsikaj drugače, ko bi se Slovenci zavedali, da so narod, vreden ravno toliko, kakor nemški ali katerikoli drugi. Koroški Slovenec nima dovolj zavednosti in nobene podjetnosti. „Naj le Nemeč zida tovarne, naj le Žid stavi hotele in vile, bo vsaj kaj za služka!“ tako sklepajo našinci, a ne pomislijo, da bo na ta način tujec gospodar na slovenski zemlji, a Slovenec suženj na lastnih tleh.

Nedavno je omenil „Slovenec“ spise mestnega kapelana Walcherja in pristavil, da bi bilo čas, da bi tudi v slovenskem jeziku izšle take in enake brošure. Dà, čas bi bil, povedati slovenskim kmetom, naj se zedinijo in si pomagajo sami! Treba bi bilo buditi ljudstvo. Toda, kdo naj ga budi, kdo drami? Deliti bi si morali delo. Jeden naj bi pisal politične članke, v katerih bi seznanjal ljudstvo s političnim položajem, drugi naj bi proučeval socialno vprašanje, tretji naj bi podajal narodu leposlovne hrane. Vsak, kdor le hoče, najde dela dovolj. Tudi zmožnosti je dal Stvarnik vsakemu vsaj za jedno stvar. En sam delavec pa ne more biti vsem nalogam kos. Ko bi tudi imel zmožnosti, pa nima telesnih močij in nedostaj mu časa.

Razven tega, da moramo delati, bodimo radikalni! Proč z nepotrebno, pretirano ponižnostjo in proč z rokavicami, če je treba udariti ob mizo z golo petjo! Če bo narod videl, da je inteligenca delavna in odločna, dobil bo poguma, postal bo ponosen, začel se bo zavedati, da tudi on sme živeti.

Politiški pregled.

Istrski deželni zbor. Slovenski in hrvaški istrski deželni poslanci so izdali manifest do volilcev, v katerem navajajo uzroke, zakaj so zapustili deželni zbor. Cesar in ministri so jim l. 1895. zajamčili svobodno rabo slovenskega in hrvaškega jezika v deželnem zboru, ko se je razglasila neveljavnost razprav v samem italijanskem jeziku, zagotovila se jim je tudi osebna varnost, a vendar hoče še vedno deželni glavar, da bi se govorilo v zboru le italijanski, in slovenski poslanci niso pri zborovanju varni življenja. Te nedostojne igre, pravijo poslanci, ne moremo in ne smemo dalje prenašati in smo sklenili, da ne pojdemo v deželni zbor, dokler se odnošaji ne spremené. Podpisani so na oklicu poslanci: Spinčić, Mandić, Jenko, Kompare, Kozulić, dr. Laginja, dr. Stanger, dr. Matko Trinajstić in dr. Dinko Trinajstić. — Dne 9. t. m. niso prišli v zbornico slovenski poslanci. Deželni glavar je izjavil, da je italijanski poziv slovenskim deželnim poslancem, naj pridejo v deželni zbor, smatrati dostavljenim, ker so ti poslanci večji tudi italijanskega jezika in ker se deželni glavar v uradnem občevarju more posluževati le italijanščine kot oficijelnega jezika isterskega deželnega zbora. Zato bode deželni zbor ukrenil nadaljne odredbe v smislu deželnega reda. Tako se dela z zastopniki večine prebivalstva v Istri!

Dr. Kaizl v Pragi ni ničesar opravil. Novemu jezikovnemu zakonu se češki poslanci še toliko ne upirajo, pač pa trdé, da državni zbor in državna uprava s § 14. nista kompetentna za take stvari in da naj jezikovna vprašanja rešujejo deželni zbori. Tem nazorom se Slovenci seveda ne moremo pridružiti.

V Budimpešto so šli ministri grof Thun, dr. Kaizl, baron Dipauli in grof Goluchowski. Pogajanja z Ogrji so bila brez uspeha. Ogrji zahtevajo, da bi pogodba glede carinske zveze veljala do l. 1904., privilegij avstro-ogrske banke pa do l. 1910. Na ta način bi Ogrji lahko gospodarski čisto uničili Avstrijo.

K razorožilni konferenci v Haag dopošljejo države po več zastopnikov in sicer Rusija 6, Nemčija 2, Avstro-Ogerska 6, Italija 3, Francoska 3, Angleška 2, Španjska 3, Turčija 2, Belgija 1, Dansko 2, Portugalsko 1, Švica 3, Švedska in Norveška 1, Nizozemska 3, Srbija 2, Rumunija 1, Bulgarska 1, Črna gora 1, Zje-

dinjene države 4, Kitaj 1, Japonska 4, Perzija 1, Siam 2.

Luteransko rogoviljenje. Po Gradcu in okolici dela na vso sapo propagando za luteranstvo pastor Eckardt. Po gostilnah zbira nove vernike in jim opravlja božjo službo. Doslej so bili ti novi verniki znani kot ateisti. Ker so prestopili le iz narodnega fanatizma, bodo pač le kužni baccili v že itak slabem telesu luteranske cerkve.

Novo italijansko ministerstvo se je že sestavilo. Predsedstvo in notranje posle je prevzel general Pelloux, zunanje posle pa Conte Venosta.

Domače novice.

Osebnosti. Kranjski deželni odbor je imenoval moravškega dekana č. g. T. Kajdiža stolnim kanonikom in je bil v četrtek vmeščen. — Občina Selca je imenovala deželnega glavarja pl. Detelo častnim občanom.

Nadžkof dr. J. Missia bo v prihodnjem konzistoriju imenovan kardinalom. Uradno je že sedaj to tudi potrjeno. „Piccolo“ piše, da se bo dr. Missia kot kardinal preselil v Rim, kar pa ni resnično, ker ostane tudi kot kardinal še v Gorici.

Naklonjenost vlade do Slovencev. V Trstu živi na tisoče slovenskih starišev, ki žele, da bi njihovi otroci hodili v slovenske šole. Leta in leta že moledujejo Slovenci za ljudske šole v materinem jeziku. Jedinu družba sv. Cirila in Metoda vzdržuje z neizmernimi žrtvami slovenskega naroda deško in dekliško slovensko šolo pri sv. Jakobu v Trstu. Mesto bi bilo pač dolžno ustanoviti Slovincem slovenskih šol, kakor Ljubljana napravlja za Nemce v mestu drage nemške šole, a tega noče. Ker pri tržaških mestnih očetih Slovenci, plačujoči davek v denarjih in v krvi, niso dobili pravice, pritožili so se pred 15. leti v izvrstno podprtem rekurzu do namestništva. Te dni je namestništvo vendar enkrat rekurz rešilo. A kako? Namestništvo je tržaškimi Slovincem povedalo, da jim slovenskih šol v mestu sploh ni treba, ker imajo take šole v okolici mestni. Nikakor nismo pričakovali, da se bode vlada, kateri hlapčujoje slovenski poslanci, postavila na stališče pravice, s katero božajo Slovence čifuti tržaškega mestnega sveta. Kaj bi bilo, ko bi „radikalni“ ljubljanski občinski svet sklenil, da naj tukajšnji Nemci pošiljajo svoje otroke v šole v Šiško, na Ježico in v Hrušico? Poprašajo naj vendar naši državni poslanci pri ministrih, čemu so zastopniki naroda! Niti najmanjše trohice tega, kar nam po pravici gre, ne dobimo Slovenci. Ako tudi grof Thun podpira to zatiranje slovenskega življa, potem res ne vemo, čemu slovenski poslanci podpirajo njegovo vlado. Nekdaj so nas pitali z obljubami, odkar so slovenski poslanci postali bolj mehki in udani, smo pa začeli dobivati gorke zaušnice. Koliko časa jih bomo še pokorno držali?

Vseslovenska delavska slavnost bode nekaj posebno lepega. Vzdignila se bode teptana krščanska misel in duška bodo zopet dobili od mogotcev stiskani delavski sloji. Kdor utegne, naj pride v Ljubljano! Oglašeni je že 50 društev. Več povemo prihodnjič.

Umetniško društvo. Kakor čujemo, bode imel osnovalni odbor umetniškega društva binkoštno nedeljo svojo sejo v Narodnem domu in ljubljanski župan je prepustil društvu mestno dvorano za razstavo slik.

Ljubljansko gasilno društvo je imelo na sv. Florijana dan po sv. maši občni zbor na starem strelišču. Dobro obiskanega zbora se je udeležil tudi župan Hribar. Odstopajoči stotnik Doberlet, ki je še predsedoval temu zborovanju, je pozdravil župana, župan je pa potem Doberleta pohvalil, da je veliko pripomogel k zgradbi „Mestnega doma“. Doberlet je poveljeval na ulici ta dan že slovenski, a to mu ni pomagalo: iz pravega stotnika je postal častni komandant. Pri volitvah so bili izvoljeni gg.: Stricelj za stotnika, Dinter, Cirstein in Pavšek za zapovednike oddelkov, Trtnik za zapisnikarja in Furlan za zaupnika. Poleg Doberleta odstopivši

nemški člani poveljstva so tudi prejeli odlikovanja, ko so stopili v zasluženi pokoj. Gg. Achtschin, Dreise in Schantel so bili imenovani častnimi stotniki in Rütting častnim članom. Načelnik „Zveze gasilnih društev“ pa g. Doberlet še ostane. Tako je slovenska Ljubljana vendar že letos dobila, za kar smo se mi v odločilnem trenutku krepko potezali, slovensko gasilstvo. Treba le, da nekoliko Slovencev še pristopi društvu, ki je vredno podpore, sicer bi utegnili Nemci misliti, da bode brez nemške komande Ljubljana pogorela.

V zdravniško zbornico kranjsko so bili imenovani 8. m. m. sledeči zdravniki: za politični okraj Kranj in Radvljica: dr. Anton Arko, namestnik Edvard Globočnik; za politične okraje ljubljanske okolice, Litijo in Kranj: dr. Janko Marolt, namestnik Mihael Morscher; za krški in novomeški politični okraj: dr. Peter Defranceschi, namestnik dr. Alojzij Homan; za politični okraj Postojna in Logatec izvzemši okraj Lož: dr. Karol Bleiweis vitez Trsteniški, namestnik dr. Robert Prossinagg; za volilno skupino dež. stolnega mesta Ljubljane: Emil Bock, dr. Friderik Keesbacher, dr. Vinko Gregorič, dr. Edo Šlajmer; namestniki: dr. Julij Schuster, Anton Paichel, F. H. Finz in dr. Ivan Kopřiva; za politični okraj Črnomelj, Logatec in sodnji okraj Lož je odredila deželna vlada novo volitev in sicer na dan 16. maja t. l.

Kje je Kravja dolina? Poroča se nam: Magistratni sluga je nedavno robantil nad nekim možem, rekoč: Povsod sem Vas že iskal po Šiški, kje je vendar tista Kravja dolina? Na listu je imel sluga zapisano „Kuhthal“. Na uličnih napisih pa stoji „Radeckega cesta“.

Dr. Krek na Nemškem. Kdor čita v „Slovincu“ Krekove članke, polne hvale o razmerah na Vestfalskem, bi mislil, da bode dr. Krek prinesel domov kako odlikovanje od nemške vlade. A nesramnost nemških listov presega že vse meje. „Berliner Tägliche Rundschau“ in drugi nacionalni listi, se grozno jeze, da vlada dr. Kreka ni še izpodila iz „rajha“, in razglajajo podlo laž, da dr. Krek hujska zoper nemško državo, ter sumničijo zvestobo avstrijske „zvezne“ vlade, češ da je ona tega „hujskača“ poslala na Nemško.

Na Vranskem bode priredila jutri zvečer ob 6. uri v gostilni pri „Slovanu“ „Narodna čitalnica v prid podružnici družbe sv. Cirila in Metoda veselico s slavnostnim govorom, petjem in godbo.

Iz Velikovca se nam poroča: Na naši „Narodni šoli“ se otvori v jeseni tretji razred, ki je nujno potreben. Glavno vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda je že potrebno ukrenilo. Prosilo se bode potem še za pravico javnosti, ko šola dopolni tretje leto obstoja. Šolske sestre imajo v „Narodni šoli“ tudi domačo kapelico. Ta kapelica je prejela od celovških rodoljubov krasne darove: iz lesa silno umetno izrezljan gotski altar na odpiranje, križ, svetilnico in svečnike iz medi itd. Z zlatimi črkami bode naš zavod imel zapisane v svojih analih odlične darovalce, poplačaj jim pa ljubi Bog.

Prečnja. Dne 7. t. m. se je ustanovilo „Slovensko izobraževalno in zabavno društvo Naprej“ v Gradcu, ki ima namen, podati zavetišče slovenskim delavskim stanovom, da ne propadejo germanizaciji in demoralizaciji. Ovire, s katerimi se mora boriti mlado društvo, so jako velike in premagati jih moremo le, če nas podpirajo rojaki v domovini. Zato se obrača podpisani odbor do vseh rodoljubov, da nas blagovolijo podpirati s slovenskimi knjigami, recimo družbe sv. Mohorja i. dr., ki jih več ne rabijo. Vsaka pošiljatev se sprejme najhvaležnejše. Naslov: Naprej, Bürgergasse 18./I. Gradec. Za odbor: Alojzij Erbežnik, predsednik stud. phil.; Evg. Jarc, tajnik.

Kaj hočejo socijalni demokrati? Društvo kranjskih stavcev se je pečalo z vprašanjem, kako bi sezidalo svojim članom po ceni nekaj stanovanj. Zgradile bi se stavcem hišice po 3000 gld., katere bi člani plačali v 35. letih. Socijalno demokratsko glasilo „Die Gewerkschaft“ je odločno proti temu predlogu, ker bi to socijalne demokrate omehkužilo in razdrlo organi-

zacija, ako bi imeli člani svoje hiše. Glavni cilj socijalni demokraciji je tedaj, delavce delati nezadovoljne, da so hujskanju bolj pristopni.

Smodnik prodaja kranjski deželni odbor dolenskim vinogradnikom, ki bodo streljali zoper točo, po znižanih cenah. Kilogram smodnika stane 38 kr. in zaboj s 25. kilogrami, oddan na ljubljanski postaji, 10 gld. 30 kr. Plačuje se smodnik pri deželni blagajnici. Streljati pa menda letos v nekaterih krajih po Dolenjskem ne bode treba zoper točo, ker je trto uničil pomladanski mraz.

Prva nesreča na vrhniški železnici. Dne 29. aprila je železniški vlak, ki je peljal gramoz po novi progi, trčil ob voziček, katerega so mu pripehali delavci po progi z Loga proti Drenovemu Griču nasproti. Gosta megla je pokrivala barje. Delavci vozička niso mogli naglo spraviti s tira, ko je prihajal vlak. Močno so bili poškodovani trije delavci in dva vozova gramoznega vlaka. Ranjenca Rusa in Telbana, katerima je vlak noge zmečkal, so prepeljali v ljubljansko bolnico.

Pojdite v Ljubljano — osel! S temi besedami je neki tržaški sluga pozdravil Slovence Pintarja, ker ni hotel sprejeti italijanskega plačilnega naloga. Ko je Pintar šel na magistrat in začel govoriti slovenski, so ga pahnili skozi vrata!

Za gradnjo železnice Gorica - Ajdovščina je dalo ministerstvo dovoljenje, le za del proge (25—27 km) bode treba predložiti nov načrt.

Šolstvo na Štajarskem. Lansko šolsko leto je bilo na Štajarskem 894 ljudskih in meščanskih šol. Med njimi je 13 meščanskih, 828 ljudskih in 53 zasebnih šol. V 636. šolah je učni jezik nemški, v 220. šolah slovenski in v 38. šolah utrakvistični.

Stari vožni listi bodo še veljavni, kakor razglša c. kr. finančno ravnateljstvo za Kranjsko, do konca oktobra t. l.

Železnica Kranj - Tržič. Pri zadnjem lokalnem ogledu so se izjavili vsi interesentje za železniško zvezo med Kranjem in Tržičem.

Uboj. V Št. Juriju pri Kranju je Valentin Sušnik kar v norčiji s kovaškim stolčkom ubil pridnega hlapca Jožefa Maseljna.

Batujaska afera. Pretečeno saboto se je vršila obravnava pred najvišjim sodiščem radi znanih izgrediv pred Muličevo kovačijo v Batujah po umoru cesarice Elizabete. — Poročevalec in zastopnik generalne prokurature stavila predlog, da naj se pritožbi ne ugoti. Zastopnik pritožbe ničnosti dr. Jos. Stanič je dvakrat govoril in razlagal sodniji, kako da so se prigodili oni „izgredi“, povedal o nedolžni zahtevi Batujčanov, da se izobesi črna zastava. Vsi njegovi dokazi so bili zaman. Sodni dvor je razveljavil samo za enega obtoženca prvotno razsodbo in naložil novo, za vse druge pa je potrdil prvotno kazen. Prav pravi Soča: „Tako je plačilo za nespametno razumljeni patrijotizem Slovencev! Italijani, katerih nebroj je bilo obsojenih radi žaljenja cesarja, so bili vsi — pomiloščeni! — Slovenski poslanci le podpirajte še vlado!

Kranjsko v slikah in opisih. Podjetni knjigotržec L. Schwentner je založil res lepi album, katerega je izdal Julij Lavrenčič. Vse slike so jako lepe, okusne in skrbno zvršene. Kar je pokrajinskih slik, nam posebno ugajajo: Grad Tivoli, nova vojašnica, grad Goričane, grad pri Fužinah, Blejsko jezero, vrh Triglava, Kamniško kopališče, Postojnska jama, soteska pri Bohinjski Beli, Klanško jezero in Narodni dom v Ljubljani. Nahaja se v tem albumu tudi več slik odličnih trgovinskih in obrtnih zavodov na Kranjskem, kakor tu li narodnih noš. Cena albumu je 90 kc., po pošti 1 gld. Priporočamo najtopleje vsem narodnim krogom to krasno delo.

Izvestja muzejskega društva za Kranjsko. Urejuje Anton Koblar. Letnik IX. — Sešitek 2. Vsebina tega sešitka: 1. Simon Rutar: Rimska cesta „Aquilaia — Siscia“ (Dalje). 2. Iv. Vrhovnik: O Valentinu Vodniku. 3. Fridolin Kavčič: Znameniti Slovenci (Dalje). Mali zapiski. 1. I. Vrhovnik: Francoske ženitve v Ljubljani. 2. A. Aškerc: Slovenski prisegi iz ljubljanskega mestnega arhiva. 3. I. Vrhovnik: Slovenska pesem

pri vstajenju pred dvesto leti. 4. I. Vrhovnik: Francišek Juliani.

Mittheilungen des Musealvereines für Krain. Izšel je drugi zvezek teh nemških publikacij, katerega so spisali, kakor prvi zvezek izključno le Slovenci (Vrhovec, Seidl, Črnologar, in pl. Globočnik). To je dvakrat zanimivo. Prvič, da ubogim Nemcem morajo pisati Slovenci, in drugič, da zavedni Slovenci morejo pisati nemški . . .

Najnovejše vesti.

Častnim občanom je izvolila občina Ržiše nad Zagorjem premilostnega g. knezoškofa dr. Antona Bonaventuro Jegliča.

Javno mnenje zoper knezoškofa dr. Jegliča dela „Slovenski Narod“ z dopisi. A z dopisom iz Sarajeva, v katerem obsojajo škofa „vsi sarajevski Slovenci“, se je opeknel. „Ta dopis je skoval ljubljanski pustolovec“, pravi javno mnenje.

To je Kobljarjev program! Poslanec dr. Majaron je v kranjskem deželni zboru pri debati o „Naši straži“ poudarjal, da „vedno stoji na stališču programa narodne stranke, kakor ga je določil shod zaupnih mož narodne stranke, ki je tudi še sedaj merodajen, ker na tem programu smo bili (poslanci narodne stranke) voljeni in program dosedaj še ni bil spremenjen od strani narodnih zaupnih mož“. Včerajšnji „Slovenec“ poroča, da je poslanec dr. Tavčar sredi tega Majaronovega govora vskliknil: „To je Kobljarjev program!“ Ta Tavčarjeva izjava je velezanimiva, ker dokazuje: 1.) da Kobljar še celo v očeh svojega največjega političnega nasprotnika narodnega programa iz l. 1894. ni zapustil, 2.) da je Kobljar na shodu zaupnih mož moral biti jako vplivna oseba, ker dr. Tavčar od vse stranke na shodu z navdušenjem vsprejeti program imenuje Kobljarjev program, in 3.) da od narodne stranke l. 1894. sklenjeni program ni več Tavčarjev program.

Sklenjeni računi. Ivan Hribar je sinoči „Narod“ popravil, trdeč, da niso njegove besede o sklenjenih računih letele na poslanca dr. Majarona. Takó je prav! „Narodovci“ čutijo posledice škandala v zbornici in bi vsi skupaj najraje videli, da bi sploh ne bile letele nobene besede zoper „Našo stražo“. Tudi katoliško-narodni stranki je bilo potem žal, da so na katoliškem shodu letele besede zoper družbo sv. Cirila in Metoda. Očitno je, da so družbe, ki skupnemu narodu branijo življenje, vsemu narodu svete, in gorje njemu, ki jih napada.

Iz Maribora se nam piše: Kranjski liberalci so nam tedaj dali duhat. Tudi našim, ki so že cikali tja . . . , se je posvetilo! Vse obsoja tesno počenjanje „Narodovcev“, katerim se ne smilijo niti mučeniki ob mejah. Kam pridemo, če bodo tudi „klerikalci“ posnemali „liberalce“ in zavrgli vsak njihov predlog v podporo obmejnih Slovencev? Kdo izkorišča zase te kranjske budalosti? Nemec, ki bode požrl najprej nas, potem pa vas! Ni čudo, če nas osrednja vlada prepušča usodi. Sami smo krivi!

Vesel napredek. V Gorici sta se združili „Goriška ljudska posojilnica“ in „Krojaška zadruha“ in sta kupili v sredini mesta večjo hišo, kjer bode prostora za razne namene goriških Slovencev. Tja se preseli posojilnica in tudi „Krojaška zadruha“ bode na jesen začela poslovati. Jutri bo v Št. Andražu o „Krojaški zadruhi“ govoril dr. Jos. Pavlica.

Slava Čehom! Pri akademiji, o kateri smo zadnjič poročali, da so jo napravili v Pragi na korist družbe sv. Cirila in Metoda za koroške slovenske šole, je ostalo čistega dobička 600 gld., katere je prijateljica Slovencev slavna češka pisateljica Gabrijele Preissova že poslala družbi hvaleč požrtvovalnost čeških dam za slovensko deco.

V Gradcu je umrl včeraj velik nasprotnik Slovencev, vpokojeni višjesodni svetnik Waser, star 88 let. — V Celju je pa zadnji ponedeljek umrl sodni svetnik dr. Zhuber pl. Okróg, katerega bomo tudi Slovenci lahko pogrešali.

Iz deželnega zbora kranjskega. V seji dne 9. maja je posl. Šubic utemeljil samostojni predlog o ustanovitvi deželne obrtne komisije. Naloga te komisije bi bila pospeševanje malega

obrti v gospodarskem oziru. — Poslanec Hribar je poročal o proračunu deželnega zaklada za leto 1899. Skupna potreščina znaša 1,467,734 gld., pokritja je pa le 175,282 gld., torej je primanjkljaja 1,292,452 gld., kateri naj bi se pokrili s 40 % doklado na užitnino in s 40 % doklado na direktni davek, izvzemši doklade na osebni dohodninski davek; kar je pa še drugega primanjkljaja, naj se pokrije iz deželne blagajne. Torej vedno večje potreščine. Generalne debate so se udeležili poslanci: Povše, Luckmann, Lenarčič, Schwegel in poročevalec. — Posl. Povše je zagovarjal podpore za deželne kulturne namene, zlasti je priporočal v izdatno podporo vinogradnike, ker vinogradi bodo reprezentovali veliko davčno moč. Priznal je, da res rastejo potreščine od leta do leta, a temu je kriva prehitra pot pri izvrševanju raznih naprav. Kmetijski stan se pa mora podpirati. Predlagal je konečno, naj bi država prepustila direktne davke, kakor pobiranje užitninskih davkov, deželam. — Posl. Luckmann se je pritoževal, da vlada vedno večje težave napravlja industriji, tako da se je onemogočila konkurenca z inozemstvom. — Posl. Lenarčič je bil istega mnenja, kakor poročevalec, da je deželni zbor preveč trosil s podporami. Dalje je navajal uzroke, zakaj da je predlagal pri razpravi o realčnem zakonu, naj bi se na realkah učila ruščina. Rekel je, da ni stavljal predloga iz političnih namenov, ampak le zato, ker Slovani potrebujemo med saboj občevalnega jezika, in ta mora biti ruščina, ki je svetovni jezik, in drugič potrebuje naša industrija izhoda, ki vsled konkurence drugam ni mogoč, kakor na Balkan in v Rusijo. Govornik je izjavil, da nikakor ni mislil delati panslaviistične propagande, kakor mu to podtikajo nemški listi in še dež. predsednik s svojim „Gott sei Dank“. Prebral je „Köln. Zeitg.“, ki je priznala, da bi bilo v Nemčiji marsikaj bolje, ako bi se ruščina poučevala na realkah in gimnazijah. Končal je tako: Bilo bi veliko umestneje, ko bi tisti, ki hočejo biti stražitelji slovenskega patrijotizma, pred svojim pragom pometali, kjer je jako veliko antidinastičnih plev, in ko bodo te odpravili, bo tudi on vzkliknil: „Gott sei Dank!“ — Posl. Schwegel je na dolgo razpravljal stanje deželnih financ in potem polemizoval proti poslancu Lenarčiču, češ da se ne sme čuditi, če se je smatral njegov predlog o učenju ruskega jezika na realkah nasprotnim avstrijski misli. Trdil je, da je občevalni jezik mej avstrijskimi narodi že stoletja nemščina, in če hočejo Slovani kot občevalni jezik ruščino, potem se mora to kot neavstrijska misel direktno obsojati. Tudi s hrvaščino ni on zadovoljen, da bi se učila na realkah. — Poročevalec Hribar je obširno odgovarjal govornikom in zagovarjal poročilo fin. odseka. Pobjil je izvajanja in izzivanja poslanca Schwegela. Povedal mu je v zobe, kje naj išče antidinastičnega duha — gotóvo ne pri avstrijskih Slovanih, temveč pri Lahih in Nemcih. Postavil mu je za vzgled nemška bogova „Wolfa“ in debelega Jurčka „Schönererja“ (obče pritrjevanje in ploskanje pri slovenskih poslancih in na galeriji). Davno so že tisti časi proč, ko je bil nemški jezik občevalni jezik med avstrijskimi narodi. — V seji dne 10. maja se je sprejel predlog Grasselijev, da naj se ljubljanska nižja gimnazija razširi v višjo gimnazijo, in predlog dr. Majaronov, da naj deželni odbor daje štipendije tudi tistim doktorjem, pripravljajočim se za profesuro na vseučilišču, ki še nimajo „veniam legendi“. Nato je sledila razprava o obžalovanju vrednem sklepu, o katerem govori naš članek. Tavčar-Murnik-Hribar so godli na veselje Nemcem, za obmejne Slovence so se pa potegovali: dr. Majaron, Povše, Pakiž, dr. Papež in predlagatelj Kalan. Glasovalo se je po imenih. Dež. glavar pl. Detela si ni upal glasovati in „Slovenec“ mu je izrazil potem obžalovanje. — Sprejel se je predlog, da se razdeli blejska občina v Bled in Rečico. Z narodnega stališča to ni kaj bistro, ker bodo pomanjšano občino blejsko tujci lože ponemčili. — Posl. dr. Majaron je stavljal samostalni predlog, da naj se ustanovi v Ljubljani c. kr. nadsodišče.

V istrskem deželnem zboru si italijanski poslanci niso upali slovanskim poslancem, ki ne pridejo v zbornico, vzeti mandatov.

V Ogrski magnatski zbornici se je sprejel zakon, ki zabranjuje politikovanje na prižnici. Škofje so branili svobodo cerkve.

Poljak Madeyski, bivši naučni minister, je baje imenovan podpredsednikom državnega sodišča.

Germanizacija v Poznanju se vedno krutejim načinom vdejstvuje. Ni dolgo, kar se je za gostinski okraj izdal odlok, da bi se v razredu, kjer samo eno dete nemški razume, molilo nemški; dalje, da bi se veronauk v nemškem jeziku vsem otrokóm podaval, kateri so zmožni količkaj jezika, ali pa so prišli iz šole, kjer se je veronauk nemški podaval. Ako otrok pred šolskim vstopom ne pozna popolnoma dobro vseh latinskih pismen, ne sme na noben način se učiti poljski čitati in pisati, ampak mora takoj priti v nemški oddelek. Ročna dela se smejo poučevati samo nemški; katera učiteljica ročnih del nemški ne zna, mora takoj izstopiti iz službe. Tako se torej devlje pedagogika na Prokrustovo posteljo, da se nasiti vedno lačni zmaj.

Vseučiliščniki in socijalno vprašanje.

Odlomki iz govora Edmonda de Amicis v društvu laških visokošolcev v Turinu.

(Konec.)

Pogosto ostane kak borilec na bojišču politike, vede ali krasne umetnosti brez pomoči, brez sveta pred to strašno vojsko, ali pa kar vrže orožje iz rok ali je celo obrne proti svojincem; v mnogih, ki se še bojujejo, pa že poganja v duši misel, da bi prestopili na sovražnikovo stran, in morda jih zadržujejo le osebni vzroki ali družabni oziri in predsodki, morda se jim pa zdi, da bo stvar, katera se jim zdi pravična, zmagala šele v poznih časih.

In to omahljivost in neodločnost nam dokazuje na tisoče znakov v vseh vrstah meščanstva, z učiteljem začeni, ki mora razlagati deci marsikako nestvorno družabno, anomalijo katere ni več mogoče obleči v stare zofizme, pa do sodnika, kateri ne sme obtožencu odreči pojasnila o načelih, o katerih se je sam poučil v knjigi veleučnega parlamentarca; od pisatelja-občana, ki hoče poljudno pisati o tem vprašanju, katero se mu obeša na pete in mu neizogibno in neizprosno stopa na pot, ki pa govori o njem le v ovinkih, pa do onih velikih učiteljev narodnega zdravoslovja, do onih uradnih oskrbnikov javnega poučevanja, katere napadajo slabosti in dvomi, ko vidijo, da se njih delo raztreska ob železni zgradbi bede.

Nasprotovanje novim idejam izginja čimdalje bolj iz mislij, vsled česar pa ni nič manj resno, trdovratno in strašno; ne žive ga pa vendar ne več one strasti, katere često ostrše hlabrost nasprotnikov. Odtod tudi izvira, da napadovalci, ki so včeraj še z godbo napredovali, danes le komaj brzo korakajo, jutri bodo pa že le stopicali naprej.

Ne da se pa prezreti, da jih zelo zadržuje v napredovanju nespornost in razpori v njih lastnih vrstah.

Kakor vse teorije in vsa različna pojmanja socijalizma, od državnega nemškega socijalizma pa do pastirskega komunizma ruskega romanopisca, ako se oziramo nanje iz višave, vidimo med sabo v složnosti, urejene po vrsti kakor v veliki panorami, kakor si njih začetki in njih uresničevanje pridobiva le polagoma trdnih tal, da se razvijo v skupno družabno misel: tako vidimo i vse podporovalce kolektivizma na polju praktiške politike, apostole družbe brez države, socijalistične katoliške in protestantske duhovne, dasi vsi predlagajo razne reforme in imajo pred očmi razne cilje, da so vendar skoro vsi sporazumljeni in jednako strastni v kritikovanju sedanjega družabnega reda. Vsi ti, in naj si hočejo ali ne, plovejo proti istemu cilju, vsi pripravljajo množico na veliko evolucijo. Vsi, in naj drže nad glavo Marksovo knjigo, ali sveto pismo, ali bakljo gorečo, vsi si prizadevajo, da

bi se to gibanje razširilo in znaglilo, gibanje, o kakršnem se nikomur ni niti sanjalo, razven če bi se spominjali prvih časov krščanstva, ali razpada rimskega cesarstva, kakor dobro pravi neki angleški list, katero gibanje pa ima premožen vpliv.

Drugi, ki so veliki pomen socialnega gibanja za Evropo spoznali, Vam pravijo: Ne brigajte se za to, kajti naše zemlje se to gibanje ne dotika, in ponavljajo izrek nekega slavnega misleca, kateri je leta 1896. v italijanskem državnem zboru dejal, da bo laškemu narodu zaradi načina njegovega mišljenja in njegove posebnosti še stoletja treba, predno se ukorenini v njem socializem.

Tudi tem ne verjemite.

Kakor da bi bila Italija s kitajskim zidom obdana, kakor da znanstveni in ljudski socializem, ki je prišel poslednja leta iz tujine k nam, ne more več, kakor doslej, po istih potih k nam! Lahko, da je res, da je socialno vprašanje v Italiji bolj agrarnega značaja, kakor pri naših sosedih na vzhodu, in da ima vsled posebnosti naše zemlje drug značaj, nego v ostalih deželah. Toda ta posebnost značaja gotovo ne zmanjšuje važnosti in nujnosti vprašanja.

Res je, da je pri nas v Italiji malo pripravljene za socializem, ker stoji kultura nižje nego kje drugje, ker se obrt še le probuja, ker se v večjem delu dežele, kakor priznavajo socialisti sami, čustvo solidarnosti še ni vzbudilo v delavskih vrstah, drugod pa se baš sedaj probuja.

In ne smemo si misliti, ko ta vojskina množica ni urejena v kolone, temveč je razkropljena na posamezne trope, da je to pomankljivost organizacije in življenja, ali da ni tu strastij, ker idej manjka, ali ker ideje nimajo prave oblike.

Baš v tem bi oni brezskrbneži morali, ko bi stvar natančno preiskavali, najti največjo nevarnost.

Splošne resnice socialne in ekonomske smeri (in to je star axiom), si poiščejo pot v najneizobraženejši duše instinktivno in zato jih razume tudi najbolj neizobraženi del laškega proletarijata, dasi temno in zmeden.

Kjer pa ideje — kakor pravi neki psiholog — padajo kar na neizorano, toda plodno zemljo, vzraste mnogo ljulike, kakor se je to zgodilo pri nas, kjer imamo toliko več predrznosti v teorijah, čim manj zmožnosti je, najbolj pametne teorije uresničiti.

Raje se pritožujemo zaradi nevednosti in nezadostne organizacije, katera pri nas zavira vsako gibanje, nego da bi se radi tega veselili, kajti uprav nevednost in nerednost napravljata ljudstvo, da je nepotrpežljivo in se da lahko zapeljati do izgredov; koprnečih njegovih teženj ne zadrži niti samozavest lastnih močij in upanje na bodočnost, niti uzadovoljenje, katero najdejo delavske vrste drugih zemlja v trdni varčnosti svoje organizacije, kateri beležijo napredek za napredkom, zmago za zmago.

Baš te stvari povzročajo pri drugih tisto krepko čednost mirnega pričakovanja in sistematikega pripravljane dela. Toda ker mnogi drugi študujejo in diskutujejo, zato se tudi seznanjajo s težavami socialnega problema in si nikakor ne domišljujejo, da ga razrešijo naenkrat. Kjer jim ne nasprotujejo višje vrste s tako nesmiselnostjo in dražečo malomarnostjo, kakor pri nas, gotovo ne mislijo na nasilje.

Prav res bi hotel, ko bi bil namreč na mestu kakega sebičnega in bojzljivega konservativca, da bi naš proletarec pot tridesetih let preromal v jednom samem letu, da bi naenkrat dosegel ono stopinjo zrelosti, na kateri stoje danes drugi; želel bi, da bi se premaknilo (ko se že mora tako zgoditi) socialno težišče od srednjih vrsta na nižje polahko in brez usodnih potresov. Rad bi videl, da bi si bil najvišjih resnic tako svest, kakor sem si te, da vsak izobraženi mladenič doprinaša sveto, blagoslovljeno delo, ako se briga, ne oziraje se na svojo lastno sodbo o bitju in bodočnosti socializma skrbno za njega vzroke, zahteve in pojave, da jih — ko se ustanove — predloži ljudstvu, razjasni, razpravlja o njih z njim, odžene mu ne-

varne iluzije, ga osrči, mu pomaga po svoji moči, da nauči ljudstvo samega sebe ovladati, da bi bilo, kolikor mogoče zrelo in pripravljeno v tisti čas, ko se bode uresničil velik del njegovih teženj.

Zato vam ne pravim: „Ne brigajte se za socialno vprašanje zato, ker ste Italijani, temveč: „prav zato in tem bolj se pečajte s tem vprašanjem, prizadevajte si, kar si morete, da se naš narod ne zapozni za drugimi, ako načete, da bi jih moral dohajati skokoma, kar bi bilo zanj nevarno in pogubno i za vas.“

Raje bodite njegovi voditelji in prijatelji, nego da bi mu stali na poti ali da bi ga pustili samega iti, kamor bi ga gnala nagon in slučaj. Pride čas, ko se Vam bodo zahvaljevali zaradi tega in Vas blagoslavljali tisti, kateri Vas danes prosijo in Vas straše, da si ne ubijate glav s tem.

Vsi ti Vas vzpodbujajo, da ljubite domovino in ji služite. Dobro, na ti poti jo boste v resnici ljubili in ji zares služili. Domovina ni le zemlja, jezik, zgodovina, zastava: domovina je kri in meso. Blagor naroda stoji višje, nego moč države, pravičnost višje, nego slava.

Sedaj pa vam zadoni nasproti zbor tisočev: „Poberite se, kajti ozdravljenje socialne bede je utopija“. Zakaj ni svetovna zgodovina že odpravila tega vzklika, ki je bil že tolikrat postavljen na laž za kolikor korakov je napredovala civilizacija; te prazne besede, katere tako ljubi duševna lenoba, katera je koristna le ogroženim interesom; katero je zlorabljal nevednost, s katero so se uničevali najsijajnejši uspehi človeškega duha, zametali se in zasramovali?

Gotovo se še vsi spominjate, da ste čitali o burni noči Neznanege*), ki si hoče pognati kroglo v glavo, pa se vpraša v istem hipu, da bi se iznebil pekočega očitanja vesti: „Če pa ono drugo življenje, o katerem so mi pravili v mladih letih, o katerem vedno govore, kakor da je resnična stvar — če torej ne eksistuje ono drugo življenje, če je to le iznajdba duhovnov, kaj pa potem? Čemu bi potem umiral? Kaj so mi potem mari grehi? Kakšen norec sem vendar!“ — Naenkrat pa mu prešine glavo kakor blisk misel: „Kaj pa, če je vendar-le kakšno življenje po smrti?“ — Spominjate se, kaj se godi v njegovi duši ob teh dvomih. Nekaj podobnega je i v duši onega, ki je navdušen zbog novih idej. On vpraša: „Če je ta možnost, o katere uresničenju so nas zagotavljali tolikrat, ta možnost potolažiti bolečine sveta, pomagati pravici in ljubezni do zmage, utopija, če je le filantropska vizija, če torej oni angleški župnik, ki je izrazil usodo ljudstva v dveh matematiških formulah, prav govori — čemu bi bilo vse naše delo? Čemu se boriti proti privilegijem, kateri mi služijo, čemu nasprotovati stanu, iz katerega sem rojen, čemu si mučiti srce in možgane zaradi zla, katerega ni mogoče ozdraviti? Mari skrbim za svoje koristi, da si napravim srečno življenje. Kakšen norec sem!“ Toda tu se mu zasveti druga misel: „Kaj pa, če bi to vendarle ne bila utopija!“ In tudi on se ustraši tega.

„Da, kaj, ko bi pa vendar to ne bila utopija!“

Utopija se nazivlje vsaka ideja, ki se še ni pokazala v dejanju, in katera velika socialna ideja se je preje uresničila, nego se je ukoreninila?

Ali ni prvi pogoj, da se ideja uresniči, ta, da množica ljudstva zaupa v njeno realizovanje? Da, in ko bi bilo torej le jedno samo sredstvo proti sedanjemu socialnemu redu, kateri povzročuje toliko nesreče, namreč, da izsesavajo posamezniki svoje bogastvo iz močij svojih bližnjih, da morajo milijoni ljudij opravljati delo, ki jim ni v čast, da milijoni ljudij nimajo nade na boljšo usodo, da so neštivilne rodbine razpršene, hiše izpremenjene v peklo, da je žena izkoriščana in otroci decimovani, pokvarjeni, slabotni; ako je le jedno sredstvo proti napravi, katera uničuje nekatere delavce vsled nečloveškega napora, druge pa obsoja v lenobo in siromaštvo, katere se premnogi ne morejo rešiti, katera jih spravlja na beraško palico, k prostituciji, k zločinom; ako je le jedno samo sredstvo, — kakšen človek bi pa bil, ako bi mi ne

*) V romanu Manzoni: I promessi sposi.

bilo nič mari za to, ako bi sam ne zastavil roke na delo, da bi zmanjšal to grozovitost jaz, ki proti svoji volji pospešujem nje razmnožitev in na njo zidam svojo srečo.

Kako bi pa mogel govoriti zaprtih očí o napredku, o bratstvu, o domovini? In ako bi predlagana izprememba družbe bila utopija in ako bi bil le neznamen del teh idej zdrav in opravičen — ali bi se naj ne pobrigal z vsemi svojimi močmi za to, da bi vsaj neznamen del uresničil?

Utopija!

Izbrani in močni duhovi vseh narodov študujejo to zlo in njegovo ozdravljenje, pojasnjujejo problem z vseh strani in razglašajo življenje tvoreče organe nove družbe — drugega za drugim; delajo pri tem z občudovanja vredno pridnostjo in neomahljivo vero.

Ej, poglejmo dobro, ali more družabni red, ki je tekem stoletij preživel tako velikanske izpremembe, dosegel tako dovršenost, zapovedati zgodovini: Stoj! Ali bi ga ne bilo mogoče v najspodnejših njega temeljih popraviti in izpremeniti, ne da bi bil potem bolj neznamen nego je sedaj?

Drzno bi bilo pritrditi temu vprašanju. Poglejmo vendar dobro, ali je to, kar se zahteva od nas, res utopija!

Zato Vam ponavljam še enkrat: kolikor Vam dopuščajo vaše studije, pečajte se s socialnim vprašanjem!

Onim izmed Vas, kateri se še niso brigali za novo literaturo (in ta je tako raznovrstna in obširna), bodi si iz malomiselnosti, bodisi, ker so se dali pregovoriti, češ, da se s socializmom pečajo le vročekrvneži, nestrpneži, vsem tem kličem: Malo vsaj se posvetite temu, prodrite površnost in one megle in fraze in spoznate, koliko krasnih in plemenitih duš se je posvetilo tej literaturi, kako so premnogi, ki jih sreča kar obsiplje, najboljši propagatorji, kako jih prešinjata sočutje in ljubezen; spoznate, koliko je bede, katere niste slutili, uvidite vzore kreposti in heroizma, katere boste morali občudovati; vzbudé se vam žarki upanja . . .

Onim izmed vas, ki so se že pečali s temi študijami, pravim: „Ne zaupajte si, ne omahujte, napnite vse moči, da se iznebite predsodkov, v katerih smo se rodili vsi, pojmov, katere so vam vcepljali in ki se vas drže kakor zajedavke. Znova se lotite dela, katero je izmed vseh največje, ker moramo pri njem sami sebe premagati, katero se nam najbolje plačuje, ker se temu, kdor se mu posveti, kaže vse z novega torišča, ker se mu zdi, da začinja tu novo življenje, idoč v doslej neznan svet. Še enkrat poskusite in gotovo postanete trdni in vztrajni v svojih temeljnih idejah. Potem jih pa razširjajte in se borite zanje z odprtim vizirjem, ker bodo vas — poštene nasprotnike — v velikem boju bolj cenili nego modrujoče gledalce.“

Onim izmed vas naposled, katerih srca plamte za to idejo, kakor moje, pošiljam svoj bratski pozdrav in jim kličem: „Vztrajajte, ljubi bratje, i na najtežavnejšem polju, v strogo ekonomični stroki teh študij; kajti idilična perioda socializma je že davno minila; socializem je tako zrel, da mu dandanes ne zadošča več samo tribut entuzijazma. Dandanes je dolžnost vsacega, da čustva izpreminja v misli, da odgovori vsaki pritožbi narodovi s potrpežljivim in neumornim preiskavanjem. Hodite svojo pot, ne pričakujte hvale, iščite svoje plačilo v visokem uzadovoljenju, da delate po svoji vesti, da ne potrebujete več zatajevati svojega srca glasu in ga dušiti. Veliko socialno vprašanje, ki vznemirja vse vede, umiri s svojo važnostjo in s svojo radostjo vse nizke interese, vso malenkostno voljo v duši vsakega, ki se mu posveti. . . .

Vi poznate grozni izrodek Carlylove fantazije, ki primerja svet v njegovi sedanji podobi z divjo, kaotično puščavo, katero pregrinja strupena soparica in svinčena atmosfera, katero navdaja pokvarjenost, v kateri švigajo strele revolucije, in v veliki temi se bliska le majhen plamen človekoljubja in na nebu ne sveti nobena zvezda.

Toda nečesa manjka v ti podobi: Neštivilne množice iz mučencev in onemoglih se obrača

tja, kjer se nebo razjasnjuje, da z odprtimi rokami pozdravijo novo solnce, ki naj posuši njih solze in ogreje njih ude, ki naj jim okraši zemljo in jih nauči ljubezni do življenja. — Da, to solnce nam zasije; prepričan sem o tem.

O, da bi je zagledali vsaj vi, ki ste mladi; srečni oni, ki bodo, pozdravljajoč njega prvi žarek, lahko rekli v svojih srcih:

Jaz sem koprnel po njem in sem ga dočakal!

A. D.

Njega svetost

Papež Leon XIII.

sporočili so po svojem zdravniku prof. dr. Laponi-ju g. lekarnarju G. Piccoli-ju v Ljubljani pristrčno zahvalo za doposlane jim stekleničice

tinkture za želodec

in so njemu z diplomo dne 27. novembra 1897 podelili naslov „**dvorni založnik Njihove svetosti**“ s pravico v svoji firmi poleg naslova imeti tudi grb Njihove svetosti.

Imenovani zdravnik ter tudi mnogi drugi sloviti profesorji in doktorji zapisujejo boleham Piccoli-jevo želodčno tinkturo, katera krepi želodec, povečuje slast, pospešuje prebavilne in telesne odprtje.

Naročila vsprejema proti povzetju in točno izvršuje

G. Piccoli,
lekarnar pri „Angelu“
v Ljubljani na Dunajski cesti.

Tinkture za želodec pošilja izdelovatelj v skatljah po 12 stekleničic za gl. 1.26 a. vr., po 24 stekleničic za gl. 2.40, po 36 stekl. za gl. 3.50, po 70 stekl. za gl. 6.50 (poštni paket ne črez 5 kil težak), po 110 za gl. 10.30.

Poštino mora plačati p. n. naročnik.

Obrtno naznanilo.

Usojam si uljudno naznaniti, da se od danes naprej nahaja moje

sobno, cerkveno in dekoracijsko obrtovanje

v Vegovih ulicah št. 8
pritlično.

(Poleg realke v Seemanovi hiši.)

Uljudno priporočuje se naklonjenim naročilom bilježim 37 (10—8)

z velespoštovanjem

J. Terdan,

sobni, napisni in dekoracijski slikar.

21 (48—11)

VIZITNICE

priporoča
I. Blasnikova tiskarna.

Cerkvena mizarska dela.

Podpisavec izdelujem zlasti **cerkvene klopi, spovednice, okna, vrata in klečalnike** po vzorcih in lastnem načrtu ter se za taka dela priporočam čast duhovščini in cerkvenim predstojništvom. Zagotovem izvrstno delo in nizke cene. Že desetim cerkvam sem izdelal klopi v največjo zadovoljnost.

Da je moje delo res trdno in lepo, spričujejo klopi po farnih cerkvah v Dobu, Radomljah, na Rovu, Brdu, Goričici, v Moravčah, Pečah, Komendi, pri Sv. Jurju pri Kranju in v novi cerkvi v Vodica, pa spovednica na Holmcu.

Ravno sedaj izdelavam cerkvene klopi za farno cerkev v Čemšenik.

Postavljenje novih klopi v cerkvi traja le 5 do 6 dni.

Josip Stupica na Viru,
pošta Domžale.

43 (41—7)

Birmanska darila!

Najboljše, najceneje, pripoznano natančno regulirane ure

priporoča

55 (3—2)

tvrdka
Janko Klopčič
v Ljubljani,
Prešernove ulice
št. 4.

Žepne ure za dečke in deklice od 5 gl. naprej!

Veliko zalogo zlatnine in srebrnine.

Ignacij Čamerarik

kamnosek,

v Ljubljani, Poljske ulice 28.

Priporoča se prečastiti duhovščini za vsa

kamnoseška cerkvena dela

oltarjev, prižnic, obhajilnih miz i. t. d.

Ima tudi lepo zalogo raznovrstnih nagrobnih spomenikov 35 (10—10)

preskrbljuje na željo cele rakve.

Priporoča se tudi stavbinskim mojstrom in hišnim posestnikom za vsa stavbinska dela iz trdega kraškega kamna, kat'ra točno, solidno in po nizkih cenah napravi.

Brezplačno izdeluje narise, napravi obrise za cerkvena in stavbinska dela.

Najnovejše! **Grobni okviri** Najnovejše!

istotako trdni, kakor kamen, po najnižjih cenah.

F. P. VIDIC & Co. v Ljubljani

ponudijo po najnižji ceni poljubno množino

stavbinske opeke, zarezne strešne opeke

(Strangfalz-Ziegel) in tem pripadajočo

stekleno zarežno opeko.

Strešna okna iz litega železa.

Peči in štedilna ognjišča

(lastni izdelek).

53 (4)

Roman-cement, dovski Portland-cement

pa tudi vse druge za stavbe potrebne predmete.

Najnižje cene.

Patentovani vozički
za sedeti in ležati.

Zaloga prve

c. kr. izklj. priv. tovarne za otroške vozičke

Fran Burger

pohištvno in stavbeno mizarstvo

v Ljubljani Marije Terezije cesta št. 14.

Zastopstvo zakonito varovanih patentovanih vozičkov za sedeti in ležati, 54 (2—2)

Trnkóczyja

ustna voda

steklenica 50 kr.

Trnkóczyja

prašek za zobe

škatljica 30 kr.

kakor tudi

vse medicinično-kirurški in farmacevtske preparate, specialitete itd., dietična sredstva, homeopatična zdravila, medicinska mila parfumerije itd. itd.

priporočajo in razpošiljajo na vse strani

13 (12—6)

lekarniške tvrdke:

Ubal pl. Trnkóczy v Ljubljani na Kranjskem,

Viktor pl. Trnkóczy na Dunaju, Margarethen,

Dr. Oton pl. Trnkóczy na Dunaju, Landstrasse,

Julij pl. Trnkóczy na Dunaju, Josefstadt,

Vendelin pl. Trnkóczy v Gradcu na Štajarskem.

Pošiljatev z obratno pošto.